

Barbara Wysocka

Analiza zajęć literackich na studiach polonistycznych : (Poznań, 15-16 grudnia 1975)

Biuletyn Polonistyczny 19/3 (61), 43-47

1976

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

ANALIZA ZAJĘĆ LITERACKICH NA STUDIACH POLONISTYCZNYCH

(Poznań, 15 – 16 grudnia 1975)

Sesję poświęconą analizie zajęć literackich na studiach polonistycznych zorganizował Instytut Filologii Polskiej UAM pod patronatem Ministerstwa Nauki, Szkolnictwa Wyższego i Techniki. Była to trzecia z kolei ogólnopolska konferencja (po zjazdach w Karpaczu, 1972, i w Warszawie, 1974) dotycząca programów nauczania na studiach polonistycznych. W obradach wzięło udział 68 osób z 13 ośrodków akademickich.

Otwarcia dokonał dyrektor Instytutu Filologii Polskiej UAM, prof. Jarosław Maciejewski, który przedstawił problematykę i cele sesji i wskazał na niepokojącą sytuację panującą obecnie na studiach polonistycznych (wielość programów realizowanych na kolejnych latach, ogromna ilość przedmiotów itp.).

Referaty i dyskusje dotyczyły sprawności studiów i przygotowania studentów do zawodu, wartości egzaminu wstępnego, ze szczególnym uwzględnieniem egzaminu pisemnego, rozkładu zajęć historycznoliterackich, spraw studiów zaocznych.

Na sesji wygłoszono kolejno następujące referaty: "Spostrzeżenia o przygotowaniu absolwentów polonistyki do pracy nauczycielskiej" (J. Baszyńska, A. Ciemnoczołowski, H. Jaworska, II Liceum Ogólnokształcące w Poznaniu); "Rekrutacja jako prognoza na przykładzie jednego rocznika" (M. Adamczyk, UAM); "Wartość wstępnego egzaminu pisemnego" (dwa oddzielne referaty: E. Wiegandtowa, UAM; J. Kolbuszewski, UW); "Analiza obciążeń studenta II i III roku" (Z. Trojanczowa, UAM; E. Ogłóza, UŚl.); "Założenia i koncepcja ćwiczeń historycznoliterackich na latach I-III" (M. Grabowska, UW); "Adaptacje programów z historii i teorii literatury dla studiów zaocznych" (S. Tomala, UW; T. Witczak, UAM).

Dr Maria Adamczyk analizowała w swoim referacie wartość prognostyczną egzaminu wstępnego. Szczegółowe badania, przeprowadzone na wybranym przykładzie jednego rocznika polonistyki, wykazały wysoką trafność diagnoz egzaminu wstępnego: osoby prognozowane w przedziałach

stópni b. dobrych, dobrych i dostatecznych na ogół uzyskiwały te same wyniki w toku studiów. Zjawiska "odpadu" (opuszczenie uczelni) i "odsiewu" (odrzućenie w wyniku egzaminów) miały czytelne uzasadnienia spoza kręgu przewidywań egzaminatorów. Studia ukończyło 43% spośród przyjętych. Ogromną większość studentów, którzy studiów nie ukończyli, stanowiły osoby przyjęte z ogólną oceną dostateczną.

Newralgicznym polem egzaminów wstępnych jest niewątpliwie egzamin pisemny. Problem ten znalazł odbicie w referatach dr E. Wiegandtovej i dra J. Kolbuszewskiego, którzy omówili zastosowane eksperymentalne formy egzaminów pisemnych (testy historycznoliterackie i językowe na UW r., interpretacja tekstu po uprzednim wykładzie na zbliżony temat na UAM¹). Zdaniem referentów, odpowiednio przeprowadzony egzamin pisemny daje większą szansę prawidłowej oceny przygotowania i uzdolnień kandydata niż egzamin ustny, na którym łatwiej o błędy subiektywizmu; egzamin pisemny umożliwia zbadanie umiejętności samodzielnego formułowania myśli kandydata, analizowania przez niego i interpretacji dzieła literackiego - "wykrywa" osoby z predyspozycjami do studiów polonistycznych. Zadania winny być zatem tak sformułowane, by zdający mogli te cechy ujawnić.

Z testami wprowadzanymi podczas egzaminów wstępnych na UŚl. i WSP w Krakowie zaznajomiły zebranych dyskusantki - dr A. Opacka i mgr A. Witkowska (teksty do interpretacji i do analizy stylistycznej, zadania gramatyczne - na UŚl.; pytania dotyczące literatury w szerokim zakresie, znajomości terminologii, sprawności w posługiwaniu się językiem, wypracowanie uzupełniające - na WSP w Krakowie). Wiele szczegółowych zagadnień związanych z tymi problemami poruszyli też: prof. Z. Libera, doc. Z. Uryga, dr S. Makowski, mgr A. Ciemnoczołowski - wszyscy oni opowiadali się za prawem uczelni wyższych do eksperymentów w celu wypracowania najlepszej formy egzaminu wstępnego.

W referacie przedstawionym przez zespół nauczycieli szkół średnich (J. Baszyńską, A. Ciemnoczołowskiego, H. Jaworską) oceniono przygotowanie merytoryczne studentów do zawodu jako dobre. Podkreślono natomiast słabsze stosunkowo przygotowanie dydaktyczne (unikanie dyskusji z uczniami - na rzecz wykładu, nieumiejętność rozplano-

wania lekcji w ramach wyznaczonego czasu itp.). Zwrócono również uwagę na powszechną wśród studentów niechęć do zawodu nauczycielskiego.

Podczas dyskusji prof. Z. Libera postulował przywrócenie egzaminów pedagogicznych po dwóch latach praktyki nauczycielskiej. Zdaniem doc. W. Pasterniaka, niewłaściwy jest stosowany obecnie model kształcenia - należy wypracować model pragmatyczny, dostosowany do potrzeb specjalizacji. Dr L. Słowiński domagał się restytuowania szkół ćwiczeń. Prof. W. Danek podkreślił konieczność większej troski o poziom absolwentów nawet kosztem sprawności studiów.

W centrum zainteresowania uczestników sesji znalazły się sprawy przeciążenia studentów zadaniami obowiązkowymi. Szczegółowe, oparte na bogatym materiale analizy warunków studiowania na wybranych latach przedstawiły dr Z. Trojanowiczowa (analizy programu) i mgr E. Ogłóza (wywiady i ankiety wśród studentów). Rekonstrukcja dziennych i tygodniowych obciążeń wykazała, że studium postawieni zostali przed zadaniami nie tylko nadmiernymi, lecz wręcz niewykonalnymi. Dr Trojanowiczowa prowadziła obliczenia dla rocznika, który rozpoczął studia w roku 1973, tzn. zainaugurował studia czteroletnie; obciążenia tego rocznika przedstawiały się następująco: II rok - tygodniowo 29 godzin zajęć, 8 lektur, przygotowanie do 13 typów zajęć; III rok - tygodniowo 34 godziny zajęć, 10 lektur, przygotowanie do 13 typów zajęć (w rzeczywistości wymiar zajęć ulega jeszcze zagęszczeniu).

Jeszcze bardziej drastyczna sytuacja, ze względu na dojazdy studentów z dużych odległości, panuje na UŚl. Z trudności rocznika 1973 wyciągnąć można wręcz alarmujące wnioski dla roczników objętych obowiązkiem podwójnej specjalizacji, co niepomiernie zwiększyło obciążenia godzinowe. Konsekwencją tego stanu rzeczy jest przyzwyczajanie studentów do rzetelnego traktowania obowiązków. Dla uzdrowienia sytuacji należałoby przywrócić pięcioletni cykl studiów z programem tzw. "karpacim", a nadto wydatnie ograniczyć liczbę przedmiotów niekierunkowych.

Dr M. Grabowska przedstawiła w swym referacie wykaz zagadnień, z którymi winien zetknąć się student w toku nauki.

W dyskusji o celach i koncepcjach ćwiczeń historycznoliterackich (nauczanie warsztatu badawczego) mówili: prof. W. Danek, prof. J. Ma-

ciejewski, dr A. Opacka. Postulaty referatów dr Z. Trojanowiczowej i mgr E. Ogłozy poparli prof. prof. W. Danek, Z. Libera, J. Maciejewski, J. Ziomek.

Dr A. Okopień-Sławińska wskazała na znaczną odpowiedzialność dydaktyczną ciążącą na asystentach, najczęściej prowadzących ćwiczenia. Zwróciła też uwagę na konieczność uregulowania sytuacji asystentów zobowiązanych do wykonania wielu różnorodnych zadań.

Dr S. Tomala podkreślił konieczność wykorzystania u studentów zaocznych schematycznych, uwarunkowanych rutyną, błędnych nawyków interpretacyjnych oraz potrzebę elastyczności w programowaniu zajęć i ścisłej korelacji między tematyką ćwiczeń i wykładów na tego typu studiach.

Doc. T. Witczak poruszył wiele problemów związanych ze studiami zaocznymi. Wskazał m.in. na niepokojący i niepożądany ze względów społecznych proces dewaluacji wyższego wykształcenia, spowodowany preferowaniem liczby, a nie poziomu absolwentów. Tezą programową na studiach zaocznych winno być założenie: "studia nie gorsze, lecz inne". Referent postawił kilka wniosków, wśród nich: przywrócenie pięcioletniego toku studiów (skrócenie go do lat czterech wytrąciło bardzo cenny rok dojrzwania intelektualnego studentów); rewaloryzowanie znaczenia wykładów, wytypowanie kanonu tytułów do wydań w zwiększonych nakładach (jedną z przyczyn złych warunków studiowania - zwłaszcza na studiach zaocznych - jest trudność dostępu do tekstów).

Doc. L. Ślęk przekazała konkluzje z nie wygłoszonego referatu J. Deglera. Rozwiązania wymagają następujące sprawy związane ze specjalizacją upowszechniania kultury: praktyki, forma pracy dyplomowej, formuła dyplomu.

W dyskusji prof. J. Cieślowski podkreślił wagę studiów zaocznych, które stają się dominującą formą kształcenia uniwersyteckiego; prof. W. Danek, prof. Z. Libera oraz mgr L. Mikusiński domagali się przywrócenia egzaminów wstępnych na studia zaoczne; zwrócili uwagę na konieczność uświadomienia władzom szkodliwości systemu przymusowego oddelegowania na studia; prof. J. Ziomek przypomniał o moralnych dylematach nauczycieli akademickich pracujących ze studentami zaocznymi - skreślenie

z listy studentów pociąga za sobą poważne konsekwencje życiowe dla studenta.

Dr D. Ratajczakowa i mgr M. Hendrykowski przedstawili realizację zajęć dla specjalizacji upowszechnienia kultury w Instytucie Filologii Polskiej UAM. Dr S. Wystouch podkreśliła ogromne znaczenie teorii literatury w całej polonistycznej praktyce nauczycielskiej, zaproponowała zrezygnowanie na studiach zaocznych z odnośnych wykładów na rzecz ćwiczeń. Mgr J. Pokrzywniak podniósł sprawę zapewnienia nauczycielom studiującym warunków do studiowania – respektowania ustawowego prawa do urlopów naukowych.

Postulaty wysuwane przez referentów i dyskutantów znalazły odbicie w rezolucji skierowanej do MNSWiT, opracowanej przez wyłonioną spośród uczestników zjazdu komisję w składzie: prof. W. Danek (przewodniczący), prof. J. Cieślikowski, doc. Cz. Kłak, prof. Z. Libera, prof. J. Maciejewski, doc. Z. Uryga (wszyscy wymienieni są członkami Komisji Programowo-Dydaktycznej przy Komitecie Nauki o Literaturze Polskiej PAN).

Dr Barbara Wysocka

¹ Nie był to egzamin wstępny, lecz eksperyment przeprowadzony wśród studentów obecnego I roku.

PAMIĘCI WYBITNYCH POLONISTÓW

W PIERWSZĄ ROCZNICĘ ŚMIERCI KAZIMIERZA WYKI

W dniach 19 i 20 stycznia 1976 r. odbyła się w auli Uniwersytetu Jagiellońskiego Sesja Naukowa poświęcona pamięci Kazimierza Wyki w pierwszą rocznicę jego śmierci. Organizatorami Sesji były: Instytut Filologii Polskiej UJ, Instytut Badań Literackich PAN i Oddział Związku Literatów Polskich w Krakowie.

Na Sesji ogłoszono 13 referatów. Zostaną one opublikowane w roku